

"S O O L A S E D T U U L E D "

Otmar Pello dramatiseering 6. pildis proloogi ja
epiloogiga

Ain Kalmuse samanimelise romaani järgi.

T e g e l a s e d:

1. Tilgremetsa Jürnas, rannamees.	
2. Reet, tema naine	
3. Mare, nende tütar	
4. Simmu, selle peig	
5. Andres, kapten	
6. Gjartrud	
7. Tähvan, piiritusevedaja	
8. Pent	} randlased
9. Laasi Mihkel	
10. Ristivälja Kaarel	
11. Joonase Peeter	
12. Tooma Siim	
13. Esimene taat	
14. Teine taat	
15. Mees	

Randlased, põlmarahvas.

Aeg: 19. sajandi esimene pool.

Koht: Hiinamaa.

Reet: Ei ma just sedaviisi ei mõtle, sugugi ei mõtle, Jürnas, aga eks tal oma väärtus ole ka.

Jürnas: Ega minagi seda salga.

Reet: Aeg sinnamaale vist juba, et tuleb ära tuppam minna.

Jürnas: Mina pealegi, ma olen veel vähe siin.
(Reet läheb, Jürnas jääb. Paremaolt poolt vaarub lavale Nuudi Pent., sasis ju juustega, tublisti ettepoole küürus Jürnale lähenedes jäävad ta sammud kerd-kerralt aeglasemaks.)

Pent: Tere Jürnas!

Jürnas: Sina, Pent, eks sa istu ka!

Pent: (istub kivile) Kas oled üksinda õues?

Jürnas: Ega siin sedapuhku vist teisi tulemas ole. Kuidas sul siis läheb?

Pent: (150) Pole head olemist ega elamist.

Jürnas: Mis sul siis viga on?

Pent: vaata, sellest ajast peale, kui see Sörve mees rääkis kõrtsis, et see peesell Stokolmis on raha kadumise pärast vangi pandud, hakkas mul sihuke sant... See on hull lugu, kui süütu inimene peab sinu päraat kannatama.

Jürnas: Mis sa siis lasksid kannatada?

Pent: (nõutult, käsi lahutades ja raugaliselt ohates) Mis ma sinna enam parata saan.

Jürnas: Eks sa parandanud viga ära.

Pent: Oli juba liiga hilja parandada.

Jürnas: Mäitlesin kehe, et sa oleksid pidanud raha kuidagi viisi Stokolmi tagasi toimetama.

~~XXXX~~ (vaikus)

Pent: Oli juba liiga hilja.

Jürnas: Kuidas hilja?

Pent: Vaata, lugu on nii, et ma käisin Haapsalus jähvhetasin juudi juures raha kullaks. Ja ma ei tea ka, kas ta mulle andiski nii palju vastu, kui see Rootsi raha väärt oli.

Jürnas: Mis sa siis nii läbematu olid! Oli sul siis raha tarvis?

Pent: (lõõb lootusetult käega) Seda müüd (peol hullu sesamaga). Aga keegi oleks mind nagu aina tagant terkinud, et mine ja tee kullaks, saad suure pataka kulda. Ja sain kah. Suure hunniku kehe.

Jürnas: Ja mis sa selle kullaga tegid?

Pent: (saladuslikult) Peitsin ära, niisugusse kohta, et keegi ei tea. Mitte oma nainegi pole näind. (Pent vajub kõssi istukile)

Jürnas: Vaata, Pent, ma mõtlesin seda lugu nii, et kui sa oleksid sõitnud õige kerra Käina kirikhärra juurde ja oleksid rääkinud temale loe ausalt ja puhtalt ära ja oleksid palunud teda raha Stokolmi saata. Siis oleks lugu olnud kerraks.

Pent: Oled sa hull! Vana Ralleri juurde selle jutuga! Ta oleks mind pistijalu ära sõänd. Ei, Jürnas, seda poleks sa tehtinud minult müüda! Ta oleks mind lõõnud häbipesti. Ta oleks kuulutanud kirikukantali pealt, milline patune ja varas ma olen.

(vaikus)

(Pent jääkab) Kõik oleks ju hea, kui nad mind mitte nii vägs ei peksaks.

Jürnas: Kes sind peksavad?

Pent: (sosinal) Kui ma ainult teaksin, kes nad on, aga kui ma olen omaette, siis asuvad nad mu kallale. Nad on väikesed mustad mehed. Ja peksavad mind keppidega. Enne sinu tulekutki olid nad mu kallal ja lubasid tänna veel korra tulla.

Jürnas: (arusaamatuses) Mustad mehed peksavad sind?

Pent: (kibedusega) Peksavad jah. Kui laupäeva õhtul olin saunas, siis oli terve kari kehe kallal. Pidid lausa ära tapma. Suure vaevaga sain tulema.

Jürnas: (kohkanult) Pent! (rahunab) Miks nad sind siis nii taevad?

Pent: Eks ikkaselle raha pärast.

Jürnas: Kas see juba ammu on nii?

Pent: Siis kui ma selle Sörve mehe juttu kitikus kuulsin, siis lõi mulle nagu neaga südamesse. Tulin koju ja heitsin voodisse. Ja õigel nägin und, et oli me jällegi Stokolmis. Läksime parajasti kuninga lossi eest mööda üle platsi. Tead seal, kus all ausammas on. Ja seal peed üht inimest. Astusime ligemale ja ma nägin, et see oli see libedate juustega Anderseni sell. Jäin ka vaata ma. Rahvas tõmbas ta kehe laternapesti otsa, ise kegu aja karjudes: "Varas, varas!" Äkki siis tõstis ta käe ja näitas minu peale. Ise karjus:

"Mina pole varas, aga vaata, varas on seal!" Ja siis jooksi nad kõik mulle kallale. Küll ma jooksin, aga eest ära ei jõudnud. Kukkusin pikalt ja nad hakkasin mind keppidega taguma. Ärkasin üles. Ja sellest ajast nad piinavad mind. Varemadel aastatel oli see ainult unes, nüüd tulevad nad aga ilmsi. Ei suutnud pida, tahtsin sulle öelda.

(vaikus)

Oo, Jürnas, nad tulevad jälle, seisa siin! (Tõuseb, taganeb, Jürnas kargab väriseva ja end kaitsta püüdvana Pendi ligi ja paneb käe talle ümber öla)

Jürnas: Ma ei näe midagi.

Pent: (ahastavalt) Sina ei võigi näha. Sinu südametunnistus on puhas. Nad lähenevad! (rahunemine, Jürnas vallandab Pendi ja astub sammu eemale) Nad kartavad sind, sa ehitate kirikut. Täna ma saan magada. Nad läksid kaugemale ja vajusid maa alla. Head aega, Jürnas! (tuigerdab ära)

Jürnas: (seisab kaua kui tarretanud) Raha, raha! (hüüab tupp) Reet! (see ilmub) Too mu raamat, tahaksin vaadata ühte kohta, teas on pime. Reet ilmub piibliga Jürnas läheb tagasi pingile, otsib ja lehitseb, naine seisab ustavalt ta kõrval)

Jürnas: (loeb raamat põlvil) "Mis kasu on inimesel sellest, kui ta terve maailma ära võidab, aga oma hingele kahju teeb?"

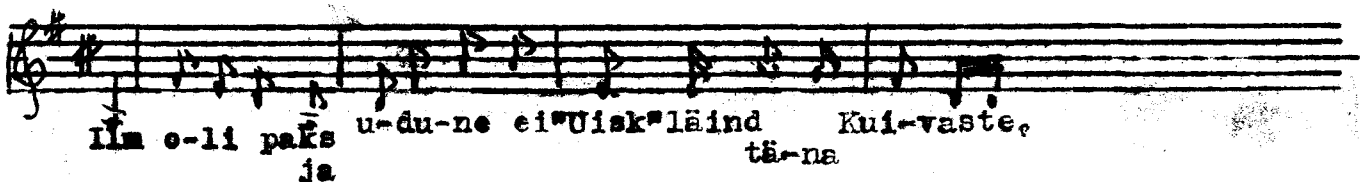
(vaikus)

E e s r i i e -

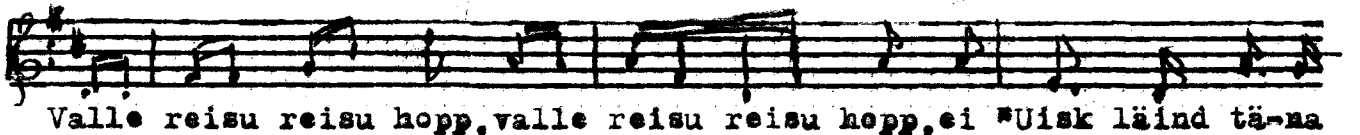
K o l m s v a a t u s

Sügisõhtu vastu ööd, kange tõmbetuul. Inle (Jürnase õe) ja selle mehe talu õues, ühe nende lapse pulma puhul. Taustaks on meri, kaev tagapeol. Põhja-Pingid õues, kus vahel on tantsu, vahel ölle joomist ja laulujueru. Vahel üksik etteasted.

Laval grupp õllemehi teepearajas tuuris ja lõbusas meeleolus laulu, mida võivad laulda kõik, kuid on ka mõeldav, et laul on sõltuvalt libris. o. kuni refräänini üksik, refräänini kõik.

Refr.

2. "Uisk" seisis Virtsu sadamas, ja kipper kõndis kõrtsu ees
Valle reisu, reisu hopp, valle reisu, reisu hopp, ja kipper kõndis kõrsu ees.
3. Ta kamandas oma seitset meest, kes viitsid aega päikse käes.
Valle reisu jne.
Kes viitsid aega päikse käes.
4. Poisid minge alla ahtrisse, tooge õllevaadid ülesse!

5. Kes tahab ennast lõbustada, see sõitku mootorpaadiga.
6. Ei huvita meid mootorpaat, vaid "Uisku" ahtris õllevaat
7. Siis laevalt kõva käsklus käis, poisid võtke omal nosud täis
8. Ja täies purjes lendas "Uisk", et põhjast üles keerles tuisk.
9. (aeglasemalt - poco à poco ritertande)
Nii pika sõidu järele, "Uisk" jõudis viimaks Kuivaste.
Valle reisu, reisu hopp, valle reisu, reisu hopp,
"Uisk" jõudis viimaks Kuivaste.

(Laulu lõpul käib õllekruus meestel käest kätte, sekka mõne poolpurjus
hõige-hõissa pulmad". Teiste hulgas Jürnas)

üks taat: Aga pole ikka sihuksi pulmi kui isade päevil oli, vaata siis kehtis
see pulmajauramine ikka kehe terve nädala.

teine taat: Ja kirikutee on nüüd kah liiga lühike. Ennemuiste andis ikka ratsutada, kui Käina kiriku juurde jõudsid.

1. taat: Jah, ega see Emmaste kirik meiesugustele pulmakirikuks küll pole mette on mõni vaena verstakene, maksa mette sadulasse kohe istudagi.

Jürnas: Aga noored näikse oma esaga rahul küll olevad.

2. taat: Eineh, kus noored, ega nemad tea teisiti tahtagi. Eemalt tuleb tuigedades Tähvan, kes vöö-ella on kontvööra, mõni poisilõru kannul)

Tähvan: Mis sa Tilgremetsa senid seal, aina ole üsna vait... (hoiab poistega s siiski teise nurka)

1. taat: Mäe Tähvan luband sind lasta läbi kloppida, sa hoia parem kõrvale!

Jürnas: Mina olen oma sugulase pulmas suurem peremees, kui mõni puruvööras Tähvan. Pealegi peaks tal seesuguseks toiminguks olema liiga vähe põhjust (293)

2. taat: Ega tema juures ole palju tarviski, kui ta purjus on.

1. taat: Ta olevat kauplond terve kamba poissa ja luband igale ninale hästi maksa, kui sina hea keretõie saad.

Tähvan: (õiendab end ligemale, poisid peelhäbelikult ja kõheldes eemal)
Mäe, Tilgremetsa uhke parun ka siin (võtab mütsi ja teeb demonstreeriva liigutuse Jürna ees, kes tõesti on tõusnud meestekambast, et aeglaselt sammuda üle lava)

Tere õhtust krahvihärra!

Jürnas: Tere ise parun! Kui mina olen juba krahviseisusesse tõstatud, siis oled sina niisama peen.

Tähvan: Kus nüüd mina, ma ei loe seitungi ega tunne neid meelma KAHKAKAK asju ja mul pole ka veel suurt parklaeva merel sõitmas. Sina aga oled seda juba paarkümmend aastat ehitanud.

Jürnas: Neh, eks sa teinud alles hiljuti ühe suure sõidu, seda su olemisest praegugi veel märgata.

Tähvan: (nõrvalt ligemale) Mina tegin suure sõidu jah, aga sina oled igavene niru, viimane niru mees kõige oma uhkuse peale vaatamata.

Jürnas: Eks igaüks mööda oma möödupuuga (pinevuse tõus poiste ja taatide keskel)

Tähvan: Mina aga möödan sulle praegu siinamas. (Tähvan lööb. Poisid kah lähemale, kuigi mitte kuraasikalt, mõni taatki tõuseb püsti. Külmalts kaaludes virutab Jürnas Tähvani uperpalli, Jürnas võitlusvalmilt kõhklevalõõnud poistesalga peole)

Jürnas: Kes on järgmine, teie täisjoodetud küla krantsid (need taganevad, Tähvan tõuseb häbistunult ja taotleb lõppimist)

Tähvan: Kuule Jürnas, ära pane pahaks, pulma nali, tule joome!

Jürnas: Ega minul nalja vastu midagi pole, Tähvan. Mina olen suur naljamees. Kas tahad, kordame veel seda nalja (mürisev naer)

Tähvan: (piimalikult) Ära pane pahaks (vaarub minema)

1. taat: Tähvanil lõi südamealt veikelaks.

(Jürnas läheb kambri peole)

Vanamehed: Jahedaks ja tuuliseks läheb, vaja ära minna tuppa (õhtu pimeneb, eemalt on kuulda lõõtspilli hääli, noorte laulu. Tantsulee lõpul tulevad õue Mare ja Simmu)

Mare: Kui karastav on tulla õue jahedusse.

Simmu: Jah, kui ikka ilmast- ilma vihud tantsu, eks ta siis kütab naha kuumaks

(istuvad pingile kust äsja lahkusid laulumehed)

- Mare: tädi peeg Priidu narris mind kogu aeg, et ma tantsin ainult sinuga ja teiste jaoks ei oma üldse silmi.
- Simmu: Aga täna olen ja ma sinu peiupeiss.
- Mare: Priidu ütles, et kes siis peiupeisega üksi tantsib ja et küllap ta on mulle rehkem.
- Simmu: (seejalt) Mare, kas ma olen sulle rehkem kui harilik peiupeiss?
- Mare: Oled Simmu, aga Priidu ei eksinud, mul tõesti põlnud teiste jaoks silmi. kalle vastu tunnen seejust, on seesama Priidu, aga ta on liiga emane, just kui oma vend.
- Simmu: Ja tantsidagi tahtsid ainult minuga?
- Mare: Ainult sinuga. Ja kui kerra Priiduga keerutasin, siis piilusid ja jälgisid üle üla ainult sind.
- Simmu: Ja mis Priidu ütles?
- Mare: ütles et, müüd ma lasen sind jälle vabaks, Mare. Nüüd Simmu juba eatab.
- Simmu: Ootasid sind tõesti, Mare ja tahtsin uuesti tantsima viia, aga sa ei tulnud enam.
- Mare: Ei ma ei tahtnud enam, mul oli kuum nagu rehaahjus, soovisin öö tulla.
- Simmu: Siin saimegi hetke olla eksitamatu, vaata, kui kaunilt juba lõõvad tähed sõrama üle meie koha, nad justkui mäeksid meie armastuse sisse.
- Mare: Ja kui äratavalt ja karastavalt puhub külm tuul, ja kui hea on siin jahutava. (vajuivad hetkeks pingil üksteise najale) (hetke pärast)
- Mare: Mul on janu, tõuseme ja lähme kaevule jooma.
- Simmu: Heameelega, hiivan sulle vett üles (tõusevad ja lähuvad kaevu äärde, Simmu tõmbab kaevust vett ja kallab kruusi, mille ulatab Marele)
- Mare: Kui külm ja hea on see vesi, justnagu jookseks allikas ihusse (seisavad kaevul, najatudes rakmeile)
- Mare: Simmu, armastad sa merd ja neid soolaseid tuulinselle ümber?
- Simmu: Jah, ma armastan. Meri on karm ja meri on karge, aga kui sa oled kasvanud lainate leksutuses, siis teistsugu elamine nagu pelegi XXX öige elu, kui ainult see, mis käib läbi mere termide ja lekkab soolaste tuulte järele.
- Mare: (meenutades) Meri on karm. Vanaisa Peet langeski lainete ohvriks ühel viim viinakuu päeval Domesnäs. Ka isa oli kaua kedunt ära, Tärkma mehed juba töidki sõnumi, et asi on halb. Lagunev jääpank rtriivis ulgumerele, aga lõpuks, lõpuks tuli ta ometi tagasi (valkus) Ma ei tea, miks ma praegu sedavilgi räägin, aga mulle peaks nagu hirm pööre, et miski taeva või maa vägi võib meidki enne lahutada. Olgu meri või miski muu.
- Simmu: Mare, ära räägi nii, meid ei lahuta miski, kui sina liiga tugevasti sellele ei mõtle, et minu isa oli sinu isa juures sulaseks.
- Mare: Minu isa on olnud ainult kaks sõpra, keegi Andres, kes käis merekeolis ja õppis kapteniks, see oli juba noore poisikesena isale rääkinud, et Hiiumeeste kalapüük ja ja isegi meie laevad on vanaaegsed ja sellest ajast peale tahab isa kõike uuendada.
- Ja ta teine sõber on sinu isa XXXXX Madis, kuidas ta on alati huvitatud sinu isa laevahitustest, siis kui ta Kura rannast tuleb.
- Simmu: Ja meie haasame sinu ja minu isa tõest kinni ja ehitame seda edasi. (vaikus)
- Kuid mis sul on, Mare, sa värised, kas vesi oli sulle liiga külm?
- Mare: Oh ei, vist mitte, aga mul tõesti hakkas jahe. Ja ma tunnen end korraks väsinuna.
- Simmu: Oota, ma toon sulle oma suurkuue.
- Mare: Ei, lähme parem tagasi, mul on tõesti külm.
- Simmu: (haarab Mare tugevasti käte vahele) Ma isa heian ja kaitsen ja seejendan sind, ja ooletan kõik külm su palgelt (suleb tugevalt ja seejendavalt Mare oma embusse ja suudleb huulile)

N e l j a v a a t u s

Gjartrudi korter(311) Suur, kõrgete avarate akendega, vaip põrandal, seintä pilte püsakaevudest, lilledest, portreed, pehmed toolid, laud, pehme sohva. Gjartrud, täisküps iludus, linnaastunud naine, kulle unelmad viivad teda tagasi Hiiumaale, tunneb Jürna vastu rohkem kui sümpaatiat, Jürnas kehati pisut kehmetu, eriti lõpupeole, kui naine kaotab vähekese oma tagasihoidlikkusest, istub üle laua Gjartrudi vastas sohval)

Gjartr.: Küll möödusid sa minust ukkelt ja isegi ilma teretamata.

Jürnas: Kust võisin ma teada, et sina olid ka seal.

Gjartr.: Kuidas ma võisin siit puududa, Lugesin seitungist, et oma saare rahva ül protsess ja korraga, näe, vallavanemgi on tunnistajaks.

Jürnas: Kui kaua sa müüd oled olnud Tallinnas?

Gjartr.: Eks ma ole siin elanud sellest saadik, kui Hiiumaalt tulin.

Jürnas: Ja sul näib elu siin hästi minevat.

Gjartr.: (kehitas õlgu) Ma olen võinud lubada endale kõike mida tahan, aga... Kuidas elatakse siis Tilgremetsal?

Jürnas: Jah, jumalale tänu!

Gjartr.: Ja mida teed sa ise?

Jürnas: Ehitan kolmemastilist parklaeva.

Gjartr.: Nii rikkaks on siis läinud meie Tilgremetsa peremees. (350)

Jürnas: See raha ei ole tulnud rendikehast, vaid merelt, keht tahab raha saada, meri aga annab raha, see on olnud meeste töö, aga mitte mõisamaa õkvist.

Gjartr.: Mäletan, kui olime alles noored, siis tegid sõidu oma uuel väikesel purisel laeval, muud sa ei näinud, ega mõelnud, kui oma laevale ja mina eotasin, ehk langeb mõni pilk ka Gjartrudile.

(paus)

Jah, on see elu aga kiiresti möödunud! Ammuks see oli, kui olime kõik alles noored, peagu lapsed, müüd kipub juba vanadus kallale.

Jürnas: Noh, sina küll selle üle ei või kaevata, sa etse lõkendad XXX noorusest ja tervisest, seesama endine ja õitsev viinaköögi Gjartrud. Näha, et kerg ja mugav elu, pole nii kui Hiiumaine, kes vananeb ruttu, sest hakkab juba siis kündma, kui on härjaga alles ühe kõrgune.

Gjartr.: (meelitatult) Jürnas, näib, et sul on isegi veel minu jaoks silma.

Jürnas: Millal saabub su mees?

Gjartr.: Mu mees pole kodus, vaid heepis reisul.

Jürnas: Kuulsin jah, et olid läinud ühele ukkele sumptisellile, aga sellest on palju aega tagasi.

Gjartr.: Oh, see oli mu esimene mees. N"nd olen teistkerda abielus.

Jürnas: Nii? Ammu juba?

Gjartr.: Oh, üsna mitu aastat. Mu praegune mees on õllekedade ja vabrikute omanik. Sellepärast ta polegi kodus. Läks äriasjus Riiga. Tal on sealgi omad ettevõtted.

Jürnas: Sul siis on juba kaks meest olnud ja ise oled ikkagi veel nii noor.

Gjartr.: (tagasihoidliku keketeeriga) Jah, mis sa teed. Sina, mäe ei tahtnud mind.

Jürnas: Ega peened reesid taku ühe külba. Need istutatakse lihtmaparkidesse.

Gjartr.: Kus nad tolmuvad ja närtsivad.

Jürnas: Küllap närtsivad taluüheski.

(vaikus)

Gjartr.: (meenutades) Mulle tundub siiski, et mu kõige õnnelikumad päevad olid need, mis ma Hiiumaal veetsin. Seal oli lõbus elu. Need mõrsjaaitamised ja pulmasõidud ratsa mööda pikki metsateid. Ja suvised paadisõidud merel. Need olid siiski säärased asjad, mida ilalgi hiljem pole olnud. Kas rahvas seal ikka elab veel nõnda kui vanasti?

Jürnas: Küll ta elab, aga ega seda heogu küll enam asjadel ei ole, kui oli veel siis, kui meie noored olime. Mulle näib, et vanasaja armastus ja vihkaminegi oli vägevam kui meie põlvil.

Gjartr.: (asetab oma käe Jürna omale) See oli ilus aeg, Jürnas, väga ilus aeg. Kas mäletad Jürnas, kui meie kerra metsas jalutasime ja mina kartsin hunti?

Jürnas: (vaikselt) Ma mäletan.

Gjartr.: (kallab veiniklaasid ääreni) Joome, Jürnas, selle ilusa hetke meeletoetuseks! Ja sinu käsi oli kaitsvalt ümber minu piha, ümber noore viinaköögi Gjartrudi piha (läheneb Jürnale) (kaugeneb hetke, kallab klaasid

uuesti täis ja tühjendab need koos Jürnaga, meeleilistel kohtadel võib kasutada kulisside tagant mahedat klaverimängu)

Ja kuidas me kord ühes pulmarengis koos ratsutasime.

Jürnas: Sellest on juba hulk aega ja ma ei tea, kas Gjartrud tahabki seda ühist sõitu mäletada.

Gjartr.: Oh, Jürnas, kuidas sa võid nii mõelda! Olen kurb ja rõõmus ühtlasi, mõeldes oma nooruseunistustele ja mälestustele Hiiumaal. Olin uhke ja kangekaelne, Oleksin soovitud, et sinagi oleksid elanud paindlikum, järeleandlikum, aga sa ei näinud oma lihtsuse uhkuses, et Gjartrud kannab näilise heelimatuse ja kõrkuse all siiski igatsevat naise südant...
(läheneb veelgi Jürnale)

(paus)

Olen jälle noor ja vallatu. Ma nagu istuksin jälle väiksel Hiiumaale hobuse ja kihutaksin lumistel metsateedel värviröömsas riietuses (elavnedes) rõhtude tilinal, või ma kiigun helendaval sinisel veel, tunnen mere seejaseid tuuli... (juuakse klaas veini)
(meenutades)

Siidilipp ja hõbepurjed, kuldne laev läeb merele.
Õelge armsad laevamehed, olete mu venda näind!

Ei, sõnad on ~~XXXXXX~~ meelest kõik kadunud ja viiski ei tule hästi välja
(vaikus)

Jah, sellest on palju aega mööda läinud.
(vaikus, hetk kainenemist, lk. 314)

Jürnas: Kas sul lapsi ka on, Gjartrud?

Gjartr.: Ei seda mitte, lapsi mul kahjuks küll ei ole.

Jürnas: Aga muidu on sul küll uhke elu.

Gjartr.: Mis sellest välisest uhkusest, kui süda pole õnnelik.

Jürnas: Kas sa siis oled õnnetu?

Gjartr.: Mis müüd õnnetu, aga vahel on elu nii tühi, nagu puuduks olemisel siht ja sisu

Jürnas: Kas linnas siis lõbudest puudus on?

Gjartr.: Lõbudest müüd, aga ega need aita.

Jürnas: Mis sinu arvates siis aitaks?

Gjartr.: Ei tea, võib-olla suur armastus.

Jürnas: On sul siis sellest puudus, endal juba kaks meest elnud.

Gjartr.: Nojah, seda müüd küll, aga ega see siis veel ikkagi ei tähenda armastust
(vaikus)

Miks on see elus nõnda, et me kunagi ei saa seda, keda tahame?

Jürnas: (hetkelise kõhklemise järgi) Vahel saab ka elus selle, keda tahetakse.

Gjartr.: (raputab pead) Aga mina küll ei ole saanud. Ei, Jürnas, mulle tundub küll, et me elame oma südames seotuks teist elu, kui meie kehad elavad. Ja see elu on palju parem, mis me südamed elavad. Ainult mõni üksik kord saavad süda ja keha elada sama elu üsna lühikest aega ja siis lähevad nende teed jälle lahku. Keha elab jälle oma halli elu, süda aga oma ilusat ja reesilist (hetk enne täielikku mälestustisse sukeldumist) Mõnikord olen ma unes näinud, et ma olen ~~XXXXXX~~ noor ja elan ~~XXXXXX~~ jällegi Hiiumaale (hellalt) Isegi sind, Jürnas, olen ma siis unes näinud. Istud oma mustal tükul ja kihutad mööda Aime teed. Ja mina katsun sulle järele kihutada. Kegu aja on mul aga tunne, et see on unenägu ja mul on hirm, et ma varem üles ärkan, kui ma sind kätte saan. Ja võib-olla selle hirmu pärast ma ärkangi enne.

Jürnas: Kas sa kunagi pole mulle järgi jõudnud?

Gjartr.: (elavnedes) ükskord küll. Siis aga pöördusid sa safulas ümber ja vaatasid mulle otsa nii külma pilguga, et ma kehkusin ja siis ärkasin ma sellepärast üles.

Jürnas: Sul on halvad unenäed, ega ma nii kuri ole, gi.

Gjartr.: Kuri, ei sa pole kuri. Sa peanud isegi siis kuri, kui sa külastasid mind mind ja minu juures oli kodus see teine, Joosep Sääsk, kelle isa oli sinu isa verivaenlane. Sa peanud kuri, kui kõnelesin rootsi ja saksa keelt, mida sa ei mõistnud, aga külm oli su pilk, nii külm kui hiljem mu unenäes (langetab pea Jürna õlale) (kuid tõstab selle äkki ja vaatab

provetseerivalt Jürnale silmi) Kas sa siiski poleks tahtnud tal võtta mind?

Jürnas: Olid mulle liiga ~~XXXX~~ peen... ja külm (leiab vist, et viimane sõna on liiga endapaljastus) Sul poleks olnud minu kõrval õnna, seda õnne, mis sul on hiljem olnud siiski, see elu siin on just naisugune, nagu seda sulle viinasköögis ~~XXXXXX~~ võis lubada.

Gjartra: (segaduses) Õnnel Õnnel Jah, õnne mul on olnud alati, kuid õnnelik ma pole olnud iialgi... Ah, kui ma saaksin veel korra tagasi oma nooruse... ja kui ma oleksin veel koos sinuga su õe Ingli pulmas, kui ma oleksin veel korra su pruutneitsi...

Jürnas: Gjartrud, ~~XXXXXXXXXXXX~~ pean tõusma ja liikuma.

Gjartra: (Haarab tugevasti ta kätt) Sul on aega küllalt veel, Jürnas, ära mine veel!

Jürnas: Ma lähen siiski (tõuseb) Ole tämatud, Gjartrud, kauni öhtu eest!.. Ma lähe lähen sinna, kus on minu maailm ja minu seelased tuuled.

Gjartra: Ole terve tulemast, Jürnas! Oli nii hea meelde tuletada lapsepõlve ja Hiiumaad (lähneb ukse juurde, saates Jürnast pilguga, selle lahkunud, pöördub tagasi ja läheneb aknale, kust jälitab nähtavasti pilguga Jürnast, tuleb tagasi valusate miimiliste tõmblustega, seisatab hetke ja viskab siis nuuksudes diivanile poolkummuli, ölgade võppudes)

- E e s r i i e -

V i i s v a a t u s

Jürna maja õues, Kapten Andres ja Jürnas. Reet, Pärast Simmu ja Mare. (vaikus)

Jürnas: Tulin töö juurest. Ta on kaunis, see peelelehitatud laev (paus) Laeva kaared paistsid tumedaina, nagu kuldakastetuina öhtupäikese valgusest. Ümberringi tõrva, vaigu ja mereseela lõhn. (355)

Andres: Miks ta kaunis pole. Laeval on nagu hing sees ja teda võib armastada nagu ilusat naist.

Jürnas: Ma mõtlesin siin istudes sellele, kuidas me sinuga võrgupeistena käisime Pärnus suuri laevu vaatamas ja ikka unistasime, et kord ehitame ise ka säädsse laeva. Siis mina küll poleks suutnud uskuda, et meie sellega toime tuleme.

Andres: Eks ta ole sul aga olnud terve elu töö. Eks sa ole iga kepkat kekku hooldanud ja peos mitu korda ringi keerutanud, enne kui andsid välja, kõik ikka selle laeva pärast.

Jürnas: Nii ta on olnud küll - eks ta ole terve inimese elutöö. (vaikus)

Mastipuuks sai tehtu ~~XXXXXX~~ puuhiiglane, mille kallal juba poisikesena tegin läbi julguse proovi - Selle puu otsas oli suur kullipesa. Kull ise oli talule päris muhtluseks. Alati pidi olema valvel, et ta ei viiks õuest kamm, sest pesas olid päjad ja need vajasid teitu... Mitu korda käisin ümber puu, aga see paistis liiga kehutav omas kõrguses ja jämeduses. Ja mis veel kõige hullem, oli ladvani õkateta. Ometi määrisin jalatallad vaiguga, et need oleksid renides hästi kindlad. Olles oma nelieviis silda maast lahti - asus hirm südamesse - aga jätkasin teekonda - ei julgenud enne alla vaadata, kui istusin juba l ladva ekstel. Kullid karjusid ja tahtsid kallale tulla, pidin neid rusikatega kogu aeg eemale peletama.

Andres: Eks see meie kegu elu - meie ja meie saare oma ole sihuke puu otsa re nimine. Sa mäletad, et mina olin alati unistava loemuga ja juba võrgupeisina mõtlesin omaette, et meie püüame kalu isaisade viiside ... Nüüd on aastakümned möödunud ja paljudgi muutunud. Sinagi kasvab viletsas suitsutares - nüüd sa oled avaras majas valgete klaasakendega. Mina päidsin, et meie laevad on armetud ja väikesed - nüüd ehitad sina juba kolmemastilist parklaeva,

soolaste tuulte poole meie lamber - selle sama laeva poole, mida sa is
isa ehitab.

Mare: Jäta, Simmu, kas ma halva pärast ütlesin. Seesugusena sa mulle meeldiski
meeldisid juba väikesest peale - sa ei lõhkunud kunagi linnupesi -
ega teinud kellelegi liiga.

Simmu: (vaiksel) (321) Olen vahel mõelnud, Mare, et kui ma saan oma koda, siis
ei tahaks ma küll kedagi muud endale perenaiseks kui ainult sind.
(vaikus)

Mare: Ja mina ei tahaks kuskil olla parema meelega, kui sinu seltsis. Aga juba
taevas näeb, et minust ei saa sulle küll kunagi perenaist. Ma tunnen, et
surma külm käsi hakkab juba pigistama minu väikest südant.

Simmu: (nagu salvatult) Mare!

Mare: Juba lapsena olid mulle armas. Aga seal eemal, tšaipeeg Matsi pulmas,
seal ma tundsin korraks, et ma ei ole enam väike Mare - tundsin, et viim
nakuu jahedusest heolimata - mus küpseb midagi - mus õitseb ja lõhnab
midagi... Aga siis sellel õhtul seal kaevu ääres, kui sa suudlesid mind,
seal sain ma ilma oma teadmata ka ühe lõhenemise surmalt - Ta kihlas mid
mind samal õhtu. kui sa mind eemakordselt vajutasid rinnale.

Simmu: Mare, minu kallistus on siiski vägevam, mina võidani
(vaikus)

(Mare kallutab pea Simmu õlgade najale, ja see mängib ta sõrmedega)

Mare: Simmu, mind ei ole enam kauaks.

Simmu: Mis hullu juttu sa ajad, küll hakkad jälle paranema.

Mare: (nõrga naeratusena) Ei ole tšei, Pe kõik teate, et ma pean surema, aga ta-
hate mind ainult lohutada. Isa on just sellepärast tänanu suvel nii eri-
lise õhinaga tõe kallal, oma laeva juures, et ta ei taha näha mu kustu-
mist. Ta ei ole seda ühelegi inimesele öelnud. Kuidagi ei tea seda, aga ma
ma tean. Aga mina tean, et see võitlus kaunita lootustega on ainult illus
unenõgu. Ma tahan meelega und näha, sest unes on palju hästi. Kui ma ärkan
siis saab mulle kõik selgeks.

Simmu: (anuvalt) Ara mõtle siisuguseid mõtteid, Mare!

Mare: Aga ma ei saa teisiti. Kui ma tunnen oma jõudu iga päevaga väikesemaks
jäävat, siis mõtlen ma sellest sellest aastal viimast korda - kuidas
ruk s lainetab!

Simmu: Vaiki parem, ma ei või kuulata!
(vaikus)

Mare: (rahulikult, vaikselt) Vahel on mul aegju siit minna, sest mu lapsepõlv
on olnud väga ilus, sest isa ja ema on olnud mu vastu alati head, XXXX
aga kui ma nii viisi mõtlen, siis tundub mulle nagu oleks olnud mu elus
kõige ilusamad siiski need ajad, mis ma olen olnud sinuga. Need on mu s
südames kui kallid varandused... Ma suren küll enne, kui saan elama haka
ta, aga vahel tundub mulle, et oma seitsmeteistkümne eluaastaga olen
rohkest leidnud kui mõni teine oma viiekuuse, kuuekuuse, seitsmekuuse aas-
taga.

Simmu: Eks minugi parimad tunnid ole olnud koos sinuga (seisetas) Mõnikord
on mul tunne, nagu lõppeks minugi elu koos sinuga.

Mare: (lepitava naeratusena) Kõik läheb mõõda, mu hea Simmu! Varsti unustad sa
oma väikese Mare ja elu läheb jälle edasi.

Simmu: Elulnaski ei unusta ma sind!

Mare: Unusta pealegi, ma ise tahan seda (elavnades). Tead, kui olime alles väi-
keed, siis istusime ikka märtsikuu õhtuil täre aknal ja vaatasime suurt
leegitsevaid pilvi, Pau metea kohal. Mõtlesime, et seal just ongi see tae-
vas, millest piiblist loetakse ja kirikus kõneldakse. Seal oli nii kauni
nis olla unistustes, et ma juba papsena tahtsin surra, et siis valgete
tiivadega siin hõljuda... Muid ma siis lähen, Simmu. Igal õhtul kui sa
näed pükist pilvi kuldavat, et ma sind sealt vaatan ja unistan.
(pritse merelainetelt, maruliselt, tuul alaneb ja siis kestab kumaste ki-
riku laupõleva õhtune kell. Mare langeb lõdvalt tooli kerja najale, Simmu
on ta ette põlvitanud. Taha foonile võivad tulla Andres, Jarmo ja Root
ja seista kui matusel. Sellesse üldisesse vaikusse kuhu kestab kirikukell
seguneb):)

Mare: Kui lahke kella helin sul keetku surmalaul,
ja enam veel, et tüssed kord allandatud sul!

soolaate tuult peole meie kamber - selle sama laeva peole, mida sa ise
isa ehitas.

Mare: Jäta, Simmu, kas ma halva pärast ütlesin. See süguseks sa mulle meeldidki
meeldisid juba väikesest peale - sa ei lõhkunud kunagi linnupesti -
ega teinud kellelegi liiga.

Simmu: (vaikselt) (321) olen vahel mõelnud, Mare, et kui ma saan omale kogu, siis
ei tahaks ma küll kedagi muud endale perenaiseks kui ainult sind.
(vaikus)

Mare: Ja mina ei tahaks kuskil olla parema meelega, kui sinu seltsis. Aga juba
taevas näeb, et minust ei saa sulle küll kunagi perenaist. Ma tunnen, et
surma külm käsi hakkab juba pigistama minu väikest südant.

Simmu: (nagu salvatult) Mare!

Mare: Juba lapsena olid mulle armas. Aga seal eemal, tädi poeg Matsi pulmas,
seal ma tundsin korraks, et ma ei ole enam väike Mare - tundsin, et viim
sakuu jahedusest heolimat - muu küseb midagi - muu õitseb ja lõhnab
midagi... Aga siis sellel õhtul seal kaevas Märes, kui sa suudlesid mind,
seal sain ma ilmsa oma teadmata ka ühe lõhenemise surmalt - Ta kihlas mind
mind samal õhtul, kui sa mind eemakordsest vajutasid rinnale.

Simmu: Mare, minu kallistus on siiski vägevam, mina võidan!
(vaikus)

(Mare kallutab pea sinu õlgade najale, ja see mängib ta sõrmedega)

Mare: Simmu, mind ei ole enam kauaks.

Simmu: Mis hullu juttu sa ajad, küll hakkad jälle paranema.

Mare: (nõrga naeratusega) Ei ole tšüsi, Te kõik teate, et ma pean surema, aga ta-
hate mind ainult lohutada. Isa on just sellepärast tänavu suvel nii eri-
lise õhinaga tšü kallal, oma laeva juures, et ta ei taha näha mu kustu-
mist. Ta ei ole seda ühelegi inimesele öelnud. Mägi ei tea seda, aga ma
ma tean. Aga mina tean, et see võitlus kaunitest lootustega on ainult illus
unenõgu. Ma tahan meelega und näha, sest unes on palju õnne. Kui ma ärkan
siis saab mulle kõik selgeks.

Simmu: (anuvalt) Ara mõtle süguseid mõtteid, Mare!

Mare: Aga ma ei saa teistiti. Kui ma tunnen oma jõudu iga päevaga väikesemaks
jäävat, siis mõtlen ma sellest sellest aastal viimast korda - kuidas
ruk s lainetab!

Simmu: Vaiki parem, ma ei või kuulata!
(vaikus)

Mare: (rahulikult, vaikselt) Vahel on mul aha ju siit minna, sest mu lapsepõlv
on olnud väga ilus, sest isa ja ema on olnud mu vastu alati head, Mägi
aga kui ma niiviisi mõtlen, siis tundub mulle nagu oleks olnud mu elus
kõige ilusamad siiski need ajad, mis ma olen olnud sinuga. Need on ma
südames kui kallid varandused... Ma suren küll enne, kui saan elama haka-
ta, aga vahel tundub mulle, et oma seitsmeteistkümne eluaastaga olen
rohkem leidnud kui mõni teine oma viieksümne, kuueksümne, seitsmekümne aas-
taga.

Simmu: Eks minugi parimad tunnid ole olnud koos sinuga (seisistades) Mägi kord
on mul tunne, nagu lõppeks minugi elu koos sinuga.

Mare: (lopitava naeratusega) Mägi läheb mõnda, mu nõi Simmu! Varsti unustad sa
oma väikese Mare ja elu läheb jälle edasi.

Simmu: Eluilmaski ei unusta ma sind!

Mare: Unusta pealegi, ma ise tahan seda (elavneades)... Tead, kui olime alles väi-
kesed, siis istusime ikka värtsikuu õhtul täre aknal ja vaatasime suurt
leegitsevaid pilvi, Pau metea kohal. Mõtlesime, et seal just ongi see tee
vas, millest piiblist loetakse ja kirikus kõneldakse. Seal oli nii kaunis
nii olla unistustes, et ma juba lapsena tahtsin surra, et siis valgete
tiivadega siin hõljuda... Muid ma siis lähen, Simmu. Igal õhtul kui sa
näed pikkest pilvi kuldavat, et ma sind sealt vantan ja õnnistan.
(pritse merelainetelt, maruliselt, tuul alaneb ja siis kestab Emma'st ki-
riku laupäevaõhtune kell. Mare langeb lõdvalt tooli kõrja najale, Simmu
on ta ette põlvitanud. Taha feeniliselt võivad tulla Andres, Jurnas ja Reet
ja seista kui matusel. Sellesse üldisse vaikusse kuhu kestab kirikukell
seguneb);)

Mägi: Kui lahke kella helin sul keetku surmalaul,
ja enam veel, et tšüsed kord liendatud aul!

K a a r e l

Kanna pidu Tilgremetsal. Ühes. Põlv kuulge õhtusse. üksikud üllevaadid laval.
Ringmäng või muu taoline.

siidipipp ja hüüepurjed,
kulane laev läks merel. (sõnad tudengi laulikus)
nefr.: Ahh kull tere ja maru müllas nirmuasti,
siiski ma su juurde jõudsin armsasti.

Kui mitu salmi ringmängu on läbi, vajub seltskond laiali. Kõnalt kuulduv meeste kiikamist, jalutatakse taga foonil, lavale jäävad kapten Andres, Jurnas ja Aisti-
vilja Kaarel, kes teises pildis oli üks noormaid mehi. Läsi Mikkol. Mõned istu-
vad vaadi ümber ja üllekapp käib khest kätte.

- Andres: Muid on siis sinu elutöö, Jurnas, ka korrake valimis.
Jurnas: Eks ole vaeva ja muret küllalt olnud temaga.
Andres: Eks selles see rööm ole, kui vaev ikka on kandnud vilja.
Kaarel: Sa, vana, pole ise viimasel ajal merereisi teinudki enam, eks me laevaga
ikka tahad veel kaugemad veed ka veel ära küia.
Jurnas: Eks reis on iga meremehe elus viimane. Olgu siis kord sedapuhku jälle
nooremat- khes ja lõpp minu külgejahil ja soolaveel.
(vaikus)
Kõnalt nähtud võbraid sadamaidki, muid ehk aitab Tilgremetsast, kamas-
test ja koduramast.
Kaarel: Nii et jähk päriselt kehe niiumaale?
Andres: Eks "niiumaa" süidab siis laial merel.
Mikkol: (popsib muidu vaikides piipu) Aga tere nini sai kull laevale!
Kaarel: Ja ilus ristimine oli kah. Ma jäin vähe tahapoole, kui kuulsin korraka
Tilgremetsa Loviisa helistat häält, et "niiumaa" olgu su nimi! ja kehe
selle järele külkeus veini pudel vastu laeva külge nii mis kiirsin.
Jurnas: Eks selle nimega olnudki raskusi. Mare surmast saadik laev minu ainuke
lohotus olnud, tahtsin korra kadumuseks mälestuseks ja auks laevagi
ristida "Mareks", aga siis mõtlesin, et laev nagu mitme mehe oma ja et
"niiumaa" ikka meile kõigi ühine asi.
Andres: Ölgus, Jurnas, eks sa mäletad ju, kui me olime alles võrgupoisid, kuidas
sa rääkisid siis oma isast Peednat, kes uduusel viinakuu põeval jõi
Lomemäsi, vanast Matsist ja muistsetest meestest, kes seda niiumaa elu
on edendanud ja sina ise oled ju ka ikka püüdnud, et rahva elu paraneks
ei, see on ilus nimi ja tuletab võrreastel ulguvetel ja kaugete maade
sadametes meestele ikka meelde, et niiumaa on see meie elu pühi, tana on
see meie päris sadam.
Kaarel: Eks ma noorema mehena ikka mõtlesin ka, et eks ta ole ukapuha, kus imi-
mene saab leiva, aga nõe, muid ma ikka mõtlen Tõusme Juri peale, vana
mees juba, leiba - raha küllalt, aga ikka kurdab, et kull tuleks korra
kodurandalütlis, et jumal taevast võib näha, et mul on hea ja õiglase nai-
ne ja aga ole laste pealestki nurisemist, aga eks ma ole võõras võõra
rahva maal. Ja ikka jutu lõppu kasias? See Merilauka Kersti, et ei tea,
kuidas temaga on ja... ja naeris ja ütles, et viigu ma ta vana prundiile
tervitusil
Jurnas: Ta ütles mulle kah, et eks ole mitugi korra mõelnud, et tuleks teie
rande kah, aga mis sa tuled, kui seal tihlad valvavad. ütles, et kull on
ikka niru lugu, kui emal maal ei saa vabalt elada (118). Nõe, siin Rootsis
oma maa ja omad valitsused, ei siin passi sind ükski võõras.
Kaarel: Seal müidugi, aga kus meil, väike rahvas.
Andres: Noome kah väike rahvas, aga oma valitsus.
Kaarel: Ei meie silmad seda näe, et meie oma mehed oma rahvast valitsevad. Kõnne
Vene on liiga kõva.
Mikkol: Ära utle midagi, mine tea, mis kõik võib tulla! (118)
Kaarel: Pole ette näha.

- Mihkel: Kas mina seda ette nägin, et meie oma kala mahed - ajavad täna nii suure laeva merde.
(vaikus)
(samalt kostub laul: Jõua ju kaugel... aga õige vaikselt, mened joov val blut ja tõmbavad piipu)
- Kaarel: Meil läks see töö õige korralikult, aga on seeagi ette tulnud, merre ajamisel, et kehe kuidagi viisi ei saa laeva liikuma. Juba arvati, et nõidumine ja taheti kirikhärra tuua.
- Mihkel: (361) Jah, eks see inimese süda ole kuri ja kade kull.
- Kaarel: Mike ta kuri ei ole. Mäe, kuskil oli uus laev pärast merre ajamist ise gi katki raiutud.
- Andres: aga see mehe tegu maad kull ei ole. Kui ei saa midagi oma vastasest ju jagu, siis ära mine ka mere laeva narmima.
- Jüri: Aga aga äärmisel inimesel ei ole ka elus õnne
- Mihkel: Aga ole jah. Selle eest hoolitseb juba Kotrmann.
- Kaarel: Kuule sa, Mihkel, ka vanem mees ja palju sõitnud, kas sa ikka usud Kotrmanni?
- Mihkel: Imelik kusunine (354) Vaata, tema on laeva ehitusest peale juba lüürime ja valvamas. Mike läi Kotka Muut kolm korda laeva kiilule - eks ikka selleks, et Kotermanni oma poole võita. Vaata, siin MM sama laeva ehituse juures oli mehi, kes teda on peaaegu näinudki.
- Kaarel: Ja misuke ta siis oli?
- Mihkel: Nagu mingi karune kera oli veerenud meest laevast mõni tund enne selle vajumist merre. Kes see muu oli kui Kotrmann.
- Andres: Mina olen juba ka vanem mees ja nagu teie teate, ma olen kaugel ja palju merd sõitnud. Ükskord kukkus raske bramraa torniga rakkudes tä tekile, aga keegi ei saanud ja ägas sealjuures. Laeval oli mehi, kes võitis ja vanduda, et nad olid kuulnud, kuidas keegi oli hukkunud; "kolmkümne aastat olen ma juba seda raud mastis hoidnud, aga maad ma olen väsinud ja enam ei jaksa!" Ja siis oli kostnud nagu raske ohe. Ma tuligi murtaydes alla.
(korrige jookseb lavale üks mees, lavastaja võib siin kasutada ka mõnda kuju, kes nimeliselt varemalt tükis esinenud)
- Mees: (188 teatades) Junkur Juhan ajas mind taga (372)
- Jüri: (tõustes) Mis hullu juttu sa ajad?
- Mees: Tõbi jutt, ajas mind kuni siia piduliste lähedusse taga.
- Jüri: Jampaid midagi? Võtsid liialt laeva liik. Oled jooanud.
- Mees: Ei ole jooanud. Ma olen kaine.
- Jüri: Mis viirastusi sa näed (vaikse ärevus meeste ringis)
- Mees: Ei see pole kolleegi viirastus, nii kui ma surmuaia poelt tulin, siis tuli Juhan longates ja hakkas mu kannul käima. Vaatasin üle õla, ja kas lähe mine siinsemas maha, mu järele tuli junkur Juhan. Kõle tunne MMXII asus sõdamesse ja ma hakkasin üle keha värisema. Ja siis ma pistsin jooksa. Kuid ka tema tormas mulle järele. Ja nii me tormasime Tilgreneteni poole, mina ees, tema taga.
- Jüri: (tõeliselt) Kuhu ta viimaks siis jäi?
- Mees: Tuli kuni väravani, siis kadus ära.
- Kaarel: Mis tal raipei siin otsida on?
- Mihkel: Seisku oma hädas, kus ta keht on, mis ta siis kipub?
- Jüri: (o maette) Ju tal siit on kavatsus midagi otsida.
- Kaarel: Eks siis see näha, mis siin siis juhtuma hakkab.
- Mihkel: Ara sa head eeta! Kui junkur Juhan liigub!
- Mees: Igakord oli nii, et kuhu tema pärast surma tuleb, seal on kehe õnnetused platsis. Ammuke see oli, kui ted nähti Koteslauki ja mis selle tagajärjeks oli? Eks surmad seal varsti väeti laps. Ja ka Sigula rahvas oli näind teda enne peremehe uppumist.
- Mihkel: See on halb asi koll - kui tema on liikumas. (Jüriale) Sinu isa veriva vaenlane....
- Jüri: (tõrjub käega) Jätke!
- Andres: Ei ole temale, selle junkrile antud nii suurt velli, et saab pärast su surma kurja teha.

(Hoovus valgub lavale t gani. Algab mingi sentimentaalne rahvatants üldine rahunenine)

Jüri: (lavale) Olen, mis tuleb peab, tuleb süda. Oma osa üst is pööre kugi. Vähk, süda.

(Melanhoolmerannabules või muu rannatants jätkub lõõtsa melanhoolitades)

- K e e r i i e -

A p i l p e e

(või seitsmes pilt)

Mererand. Kivil istub merusõpõne Jürnas - see vaikus on pikk. On kuulda tuuli (376)

Jürnas: Meresõelased tuuled! Ma olen võidelnud teiega kõiges oma jõue ja osavu
see ... Enam ma ei võitle.
(vaikus)
Mere sõelased tuuled! Te olete mu sõbrad ja vaenlased. Ühe kõega olete
mulle annud ja teisega olete võtnud. (tõuseb) Mere sõelased tuuled!
Vähe puudus, et te minugi üle oleksite võinud pühitseda oma võidupidu..
Kogu oma elu olen küündinud nagu vastu sõelaseid meretuuli ja rinnaga
olen neist endale teed läbi surunud... (rahuneb) Laine tormab laine
järele randa... Olgu. Aga mind te ei saa. (langeb järele)

(ilmub Reet) (jähk pisut eemale seisma)

Reet: Jumal olgu tänatud, et ma sind leidisin, Jürnas.

Jürnas: (vaatab tunnustavalt talle otsa)

Reet: (langeb auhkundes Jürna kätte vahale)

Jürnas: Ära nuta, Reet!

(vaikus)

Reet: Jürnas!

Jürnas: Oled jälle see väike tüdruk Tahkuranna määni all, kes nuttis (378)

Reet: Jürnas, kui keegi on maailma elul

Jürnas: Jah, Reet, elu on raske! Jumal taevast näeb, kui raske on ta meil elanud
algusest saadik. Vastutuult on meie paat küll sõitnud rohkem kui pävi-
tuult. Ometi olene saanud edasi.

Reet: Muidu aga on kõik otsas!

Jürnas: (tempot alandades) Meie tõi küll, aga elu läheb ometegi edasi. Tilgre-
metas pole veel ometi otsas ja Hiin saar elab edasi. Teda ei jähk lõpu-
ni kollitama ei jankur Juhan aga vene randröövel.

Reet: Mis on meil sellest kasu, kui meie elu on läinud.

Jürnas: Kõik ei ole veel otsas, Reet!

Reet: Terve elu olene väeva näinud ja tööd teinud ja nüüd ukseinus silmapiik
ja kõik on läbi.

Jürnas: Jah, nii see on paraku küll.

Reet: Mare on surnud. "Miiumaa" hukkus ühes peeg Peetriga.

Jürnas: Seal oli kapten Andres - ühes temaga nagu oleks läinud ka minu poole,
tema õhutas mind suurele ja võimsale. Läks ka sinu ja leidis rahu re-
laksatsiooni vees.

Reet: Mis on meile jäänud?

Jürnas: Olene kasvatanud mitu last.

Reet: Aga kaks on neist juba kadunud. Ja varsti on teisedki kasunud nagu a
aganad tuulest laiali mõõda maailma ja meie jätme järele nagu kaks
vana kändu...

Jürnas: (taas istudes kivile) Tule siia, Reet. (naine läheneb, istub kivi ette m
maha, pilt anuvast Jürnasel, käsi selle peal)

Jürnas: Tulin siia Mare haualt. Seal tuli mulle meele kogu mu elu, lapsepõlvast
kuni siiasaadik. Ja minagi ütlesin omas südames, kasuta on elanud terve
mu elu. Kui ma täna sureksin, siis poleks mul midagi ei millelegi ja
ütelda: siin on mu eluõõ ja eluvärv. Kõik on kadunud ühes parklaevaga.
Tilgremetas põllud on sarnasugused, nagu olid mu isa Peedu, vüh-olla
laagi. Ma tsi ajal. Ainalt elumaja on uus, aga sellest on liiaks vähe
ühe inimese eluõõks. Ja nii ma ütlesin endale, tähi tõi ja väinu mii-
mine on elanud kõik mu elu. Aga siis tuli mulle meele piiblisõna sellest
et niisulva peab langema maa sisse ja surema, et vilja kanda. Kui nien-

Kui nisuiva maa sisse langeb, aga ei sure, siis pole tást midagi kasu. Kui ta aga sureb, siis kannab ta palju viija. Temast tõusevad uued viijakõrred ja pead. UUS lõikus valmib ja küpseb..Ja siis tundus mulle, et minugi elu on olnud nisuiva elu. Mina pole ise muud osaks saanud kui surma. Aga eks minugi elust ärka midagi. Mõtlesin sellele, et kuidas ma esimesena hakkasin ehitama korstnaga maja, nüüd on terves etskennas neid juba palju. Siis hakkasin ehitama parklaeva (satub hoogu) ja nüüd tuleb sõnumeid Küla rannast, Kõpust ja Kõrvest, et mehed hakkavad ka suuri laevu ehitama, üks peab olema, aga, kes murrab teed. Ta kulub ära nagu adravannas, aga ometi põld on küntud ja kalv võib alata. Kui ma nii istusin, siis mu südamesse asus rahu, keegi hääl ütles; ole rahul mu poeg, sa oled teinud, mida võisid, su töö viili on kord veel suur.

Reet; Kui kaunitult mõistad sa seda õeldal! Mul on tunne, nagu oleksin kirikus ja saaksin jumala armu.

Jünnas; Sa oled jällegi mu väike Reet, tädruk Muhu rannast. Me olime üksteisele veel jäänud. Siin aias (osutab semale) magab Mare-lapsuke, kellel olid nii kerged tantsujalad ja soe süda, siin magab ka vana sulane Aadu, siin maad mere poole, et ta võiks alati näha selle sinist helki ja kuulda ta kohinat, ja siia tuleme korra meilegi ja olime sealgi kõrvuti - pärast võitlust, mis on siiski võidetud.

- E e s r i i e -

Tegelaste iseloomustus.

1. Tilgremetša Jürnas: kalur ja talur. Proloogis 25. aastane, teistes vaatuses keskealine. Jõuline mees, kelle keskealisusse seguneb nii palju vana hädust, kui see on vältimatu patriarhhaasuseks. Viimases pildis tundub vanana, kellest lööb läbi mõni kindlameele joon. Massiivne, rannakaljulik. Ei jätta millegagi eriti jutuka inimese muljet, aga seda enam omab kaalu iga ta sõna. Idealismist ja mereteekennast on talle emane vaade kaugusse, mis ei ole aga unistajalik, vaid kauguste ja realiteetidega arvestav.
2. Reet: Jürnase naine, proloogis noor, kus võib näida kullerkupuna või kollase moonina oma kollases Muhu seelikus. Hilisemas vaatuses mõjub keskealisena, tagasihoidlikult avatleva ja õitsva talunaisena. Teda iseloomustab malbus, heasüdamlikkus, ent temal puudub see õilis Jürna pilk kaugusse, tema ei ole niivõrra idealistlik, kui just koduhaldjas ja hubane soovendaja. Liibub mehe Jürnasele, et sealt leida tuge. On lõppvaatuses rohkem vananenud kui Jürnas.
3. Andres: laevakapten. Parema kui esineks vastavas mundris. On samasugune idealist kui Jürnas, kuid tema olemusest löikab läbi siiski rohkem "elukutselise" asjalikkust ja rutiini (umbes 50. aastane).
4. Mare: Jürnase ja Reedu tütar. Habras ja nõtkes, kolmandas vaatuses mõjub kui vaostatult olev pemperament-siidse põhikoega. Viimendas vaatuses kõhnenenud, kaame ja ilus. Tema endine hoog on kulgenud nukruse laosse ja surija igatsemisse elust. Talle endale ja vaatajaile peab jääma mulje, et lähenev surm on paratamatu ja et siin ei viida ellu ühtegi unistust.
5. Simmu: Kolmandas vaatuses röömsas, viimases kurvameelne, reageerides Marele õjatab hoolitseva ja südamliku poisi mulje. Köhn.
6. Proua (endine viinaköögi-) Gjartrud: Keskealine naine, kuid hästi säilinud. Küps iludus. Kunagi on olnud uhke Gjartrud ja Jürnas justkui armunud, selle kõige juures mõistes oma ilmade erinevust ja soovide lahknemist. G. on väliselt autoriteetne, ent seda kõike naiseliku sarmi piirides. Ta elab kahte elu, väliselt kuuludes rikkasse seltskonda, hinges on mingi järelehelhi Hiiumaa poeesiale, kus Jürnas mängib kaoma osa kui tuhmumata pilt. Mõlemad maailmad on talle omamoodi armsad. Jürnas jääb selleks, kes ta on, aga on mulje nagu ta oma kohapealt siiski naudiks vaikselt Gjartrudi olemust.
7. Tähvan: piiritusevedaja, jõhker, robustse hingelaadiga. Tühi, ent (mitte päisikeselikult) praaliga. Pisut alla 50. aasta.
8. Rannamehed: Pent: (õieti Nuudi Pent) keskealine, köhn, kaunis lõbusa jutuga mees, esialgu röömus, ent sungistub proportsionaalselt raha-varguse intriigiga. Teises vaatuses on ta lahjunud veelgi, piinatud, kurjast-vaimust vaevatud olekuga.
9. Laasi Mikhel: Napiänaline, tõsine ja väärikas randlane. Esimeses vaatuses hallikstõmbunud habemega, mis piirab lõuga sabrus rõngana. Hiljem (6-as) juba vana ja hall, kuid mitte raugastunud.
10. Ristivälja Kaarel: Esimeses pildis noorevõitu. Noorele mehele omaselt praaliv, aga mitte üleliia. 6-as pildis harilik mõistlik mees, vähetõrjuv optimistlikele mõtetele, siin juba 50. aastane.
11. Joonase Peeter 50-aast. vähe lõmbak kalur.
12. Tooma Siim: noor, elav mees.
- 13 - 14. Kaks taati.
15. Mees. Vanus ebamäärane. Väga ärritatud, nagu ikka inimene, kes on äsja omanud mingisuguse tondielamuse.

E s i m e n e p i l t

Proloog.

Hiumaa. Paremalt randlase maja. Selle ees pink. Foonil meri, kuid võib olla ka männik. Kui kujutellakse mere tausta, siis rannikul üksikuid kive, lame-
daid või kõrgeid. Jürnas seisab (säärsaapais) eesriide avamisel kivil, hoides
Reetu kätel ja asetades ta aeglaselt maha (lk. 171, romaanis). Kui kujutellak-
se männikut, siis tulevad nad kõndides Jürna käsi ümber naise piha. Reet
kollases hiuseelikus, nahkrihm vöö. Kõigis on jäetud lavastajale vabadus,
detailide fikseerimiseks.

E s i m e n e e t t e a s t e .

Jürnas, Reet

Jürnas: Ära sa tüdruk muretse nüüd midagi! Küll me juba elus hakkama saa-
ma. Peaasi, et oleme koos! ~~XX~~.... (~~XX~~ ~~XX~~ ~~XX~~ (lk. 172)
(vaikus)

Reet: Sa nagu poleks tahtnudki minuga tulla. Sa ei näigi rõõmus olevat?
Miks ei tahtnud, olen sind ammu oodanud (lk. 165) (kiiremal) Olen
sind oodanud sellest suveõöst saadik, kui sa mind oma sülele maga-
ma panid (lk. 165). Ei, veel kauem ootasin (elavnes, unistavalt). Jub-
ba siis, kui sõitsime koos Pärnu karusellil ~~XX~~ ja sa mu käest
kinni hoidsid, olid sa mulle armas (oh) Hiljem ma mõtlesin, et ma
sind enam kunagi ei näe. Aga igakord, kui ma vaatasin merele ja
tundsin soolaseid tuuli enda ümber, teadsin ma, et kord sa tuled
siiski tagasi (lk. 134) ja viid mu Hiiuma randa. Ja nüüd oled sa tul-
nud (lk. 134) ja mina olen sinuga.

Jürnas: Nüüd oled sa mu lapsepõlve kodus. Siin lokaatub laine ulgumerelt
vastu Hiiuma randa. Seal (osutab käega) on Tilgremetsa männik, kus
olen jooksnud ja lapsena varesepesi otsinud (lk. 73) (tempe aeg-
lustub, osutab majale). Ja see, on mu kodu (mäletades) Selle tae-
ehitas Mats, minu esiisa. Siis polnud siin muud, kui mets ja see.
Krahv andis selle talupaiga, Mats teinud metsa tape. Palgid võt-
nud samast, kus praegu on põllud, see oli ~~XXXX~~ Tilgremetsa elu
algus (lk. 213)

Reet: See on sinu ja Nüüdsest minugi kodu, ilus ja hurmav, aga (vaikse,
nukra alatooniga) kõik on siin nii teistsugune ja tundmatu!

Jürnas: Aga mina olen ju ka siin!

Reet: Siin küll, aga teised on võõrad.

Jürnas: Küll sa nendega varsti harjud. Ja aga Muhu olegi nii kaugel, väid-
vahel koduski käia (lk. 167 ja 168) (vaikus)

Reet: Jürnas, kas su ema on hea inimene?

Jürnas: Hea ikka, kuidas siis muidu. (paus) (aeglaselt) Aga sa ära tee väl-
jagi, tal olid minu naisevõtmisega omaid plaanid, aga need ei läinu-
nud läbi.

Reet: (kohkunult) On ta siis minu vastu või?

Jürnas: Mis tal saab sinu vastu olla, aga eks ta veidi nurises küll, et ki-
pun kosja nii kaugemale üle mere (lk. 171) (Jürnas mõni samm ettepoole,
Reet mõtlik, endasse süvenenud, vaatab peoligatsevalt mere poole,
kust tulid)

Kas pean talle rääkima viinaköögi Gjartrudist, ema ja õde Inge-
li ihaldatud mõrjast minule. Ei, minu südames on surnud see võõ-
rakeelne ja võõrameelne iludus. Ma ei nopi roose sakste aiaist, aga
kosi moonidele sarnanevaid punaküünilisi Hiiuma tüdrukuid, kollane
kullerkupp Muhust (vajutab kätt rinnale). Siin õitses ja nurbud mi-
nuga koos (aeglaselt) Kuni hingame kõrvuti mändide all. (pärast het-
kelist pausi pöördub kiiresti Reetu poole, haarab selle kaisutuse-
se) Ja olgugi sulle siin esialgu võõras, harjud kõigega, ka minu ~~XX~~
emaga ja tema sinuga....

Reet: (pausi järgi otsustavalt) Ometi

kui sa tan-

Reet: (pausi järgi otsustavalt) Ometi kui sa tahaksid, olen sulle valmis järgnema maailma etsa.
Jürnas: Kas sa minust nii palju hoolid?
Reet: Hoolin, Jürnas, väga palju hoolin. Sa eskad alati õige tee leida, reolipingil ja elus.
Jürnas: (vajutab Reedu pea oma rinnale, kaitsvalt, õnnistavalt, aeglaselt) Andku jumal, et sa kunagi teistmoodi mõtlema ei hakkaks, Reet! (lainte kohin)

E e s r i i e.

E s i m e n e v a a t u s.

Teine pilt.
Stseen merel.

Purjelaev, Tegelaaskond: 1) Nuudi Pent, 2) Laasi Mikk, hallikaks tõmbuva habemega, mis piirab lõuga sambus rõngana, hoiab reoli pinni, jälgib elavalt aga ise sõnakehvolesteiste juttu. 3) Ristikivi Kaarel, noorevõitu. 4) Joonase Peeter, 50.a. lompak kalur. 5) Toomase Siim, 30.A. elav mees. 6) Jürnas, Laeval soelakette

Laul: Siidilipp ja hõbepurjed, kuldne laev läheb merele (lk. 313) (salme võib ka rohkem olla. Laul on mõeldud kas avat võikinnise eesriide seisundil)
Siim: Olgu pealegi, ät koju minnes on rohkem ärevust vene randrüütli- te pärast, aga tuju ikka oepis etem, kui Hiirust välja sõites.
Peeter: Eks merekaru süda ihka ka kodusoojuat.
Kaarel: Mis võileivad või suitsusingid sind koduski ootama, kui ikka vaab kuidas rahvas mujal maailmas elab, nagu stekolmiski, siis kisub ikka teinekord kulmu kortsu ka, kui oma elu peale mõtleb.
Siim: Aga kodutee võtab ikka laulu lahti, vaata sa Kaarel pole ikka kaua aega kodunt eemal olnud mette, eks sa tuleta Tärkma Tõusme Jürit m meelde, ise nägid teda alles eile öhtul Stekolmis.
Kaarel: Jürit! Mis Jüritil viha! Jüri on õnnelik, et Vene kroonu eest sai Stekolmi putkata, ja laulis kogu eilse öhtu, et teenin hästi, aga nemad tahtsid mind viia kroonu kapsausse sõõma.
Jürnas: Mina mõtlen, ät inimene räägib mõnikord selleks, etta tahab ennast ühte asja uskama rääkida, aga kui ta selle endatapmise ära unustab siis ta räägib tätt.
Kaarel: Ja mis tätt ta sulle rääkis?
Jürnas: Eks sa kuulnud, kui käskis isale öelda, teeb tööd, leiba on, raha on, aga igav (lk. 72) parem sõöks kodus silku ja tuhleid.
Pent: Ja see Merilauka Kersti ei lähe tal südamest, elgugi, ät tüdruk ju- ba teise mehe naine.
Kaarel: Ta oma naine ju oepis siledama meega kui Kersti.
Jürnas: Aga pole ikka oma rahuks mette.
Pent: Jüri ütles küll, tema võtnud naise, sest veerekule kivile ei kasva sammalt ja vanapeisile tuleb harjas selga (lk. 115), aga sealsamas kü- äsis, et kas Merilauka Kersti naerab ikka nii lõbusalt kui enne- muiste. (vaikus)
Pent: (jorutab) kolmandale, nooremale annan enda eluks eaks!
Noh, miks te kaasa ei laula?
Mikk: (reolipinni juures) Sa Pent ka sama vana mees kui minagi, aga Küll sul käib alati see jutuvada ja laulujoru.
Pent: Eks ühekorde ole huuas aega magada küllalt. Ei ma hakka enneaegu kurvastama. Vaata minule veel elu, aga meremured pole pead norgu võtnud mette. See on kõik samaks kerraks. Jõuab inimene kõike häda, mis maailmas juhtub, siis oma naha peal ära kurvastada... Vaata vanasti läinud Hiiumaa mehed Suurele maale tööle. Paadis tuleb mees

meestele kange laulutuur peale, üks mees, Tõrt elanud ta nimi, tõusnud väikesse paati püsti ja juhatanud teiste laulu, kukkunud siis aga karsumäi merre ja uppunud ära. Eks teised siis ikka kurvastanud ka, aga või see uppunudle uuthinge sisse puhub kui Haapsalu tornid paistnud, siis mehed hakanud uuesti laulma, et:

Va eelus (õelus) meitest eemal jää
Ju Tõrts on kuradite käel!

Järnas: Vaata, et sinagi nende kätte ei kuku, naera siis veel!

Pent: Ah arvas, et ei naera või? Vaata kui keerutan teise sabapidi pihku kui tolmuahvi (aher naer)

(vaikus)

Peeter: Tuul nagu hakkaks valjemaks minema...

Siim: Küljetuul, laev tugevast lastis ka...

Peeter: Ikka nagu hullemaks lähev. (üldine tõsinemine). Nää, on tuule surve laev nii tugevasti viltu, et alltuule parras on vaevalt paari kämbla võrra vee peal (123)

Mihkel: Mehed, võtke puri vähemaks! (Järnas, tarbekorral ka keegi teine toimib purjega)

Pent: Mehed, pange soolalastile present üle, et lainehari teda teda märjaks ei imbuta!

Peeter: Nagu oleks aitanud vähe see purje seadmine (toimib piibuga, tuuseldab oma taskutes. Tuju muutub pisut erksamaks) Mul oli siin tule-
raud, nää, kuhu ma ta pistsin, aga mette ei leia

Pent: Oota vennike, las ma ise otsin sulle, mul ju täna suurte härrade tuli taskus (otsib kuni monoloogi lõpul leiab taskust paki) Nää, näppasin Stokolmi poest endale paki tikku, oli seal kaupmehe nina all letil mitu säärast pakki. Rahvast oli rohkesti ja kellelgi polnud mulle aega midagi anda, küsida kah äi oska. Ja niisiis võtsin ise, kui ta selja keeras. Mis see pakk tikku suurele kaupmehele (120) (leiab paki, hakkab suutama)

Peeter: Iha nää, enne hoiti koldes tuha all tuld, ja seda käidi naabrilt laenamas, aga siis tulid Stokolmist need pildi ja kirjaga karbid.

Siim: Vana rahvas uskus, et sihuke karp on vanakurja asupaik, ega sealt muidu tuld saaks.

Tõoma Siim ja Joonase Peeter Pendi läheduses, silmad pakil, Joonase Peetril piip hakkamas, kohkuvad äkki, Pent ise võpatab kõige rohkem

Pent: Mis see on? Rahal! (120)

Järnas: (Siimu kõrval) Sa oled ju kaupmehe rahapaki üle löönud (paus, kiire-
malt), Ja siin on seda häämatu palju. Kuule Pent, see viib su veel Siberi sse (121) Mihkel: (vaatab üle öla roolipinnilt) Mis see siis on? Käed võttis roolipinnil nõrgaks!

Pent: Aga mina mõtlesin, et tuletikud!

Peeter: Mis nüüd küll saab! (121)

Siim: Ei see ole nalii!

Kaarel: (erutatult) Kuidas sa siis sedaviisi tegid?, noh, oli niisugust häda ja õnnetust veel tarvis!

Pent: See kehe niisugune asi, ät ei tahaks veel praegugi uskuda!

Kaarel: Mis veel uskuda, kui pakk endal peos.

Järnas: Oleks ligemal Stokolmile, pööraks otsa ümber, aga kui sa veel seela jahile sõidad, Pent, siis pead raha tagasi viima.

Peeter: (häidise protesteerimisega) Kus sa sellega, arvad, et nad pole raha kadumist märganud. Niipea, kui Pent läheb raha tagasi viima, nabi-
vad ta kinni ja viimaks meidki.

Siim: Aga ega nad siingi meid rahule jätta. Küllap tuleb välja, mis siis?

Mihkel: (üle öla) Äi siin tule välja midagi, kaugel see Hiin änam on, aga s
see ju sihuke südametunnistuse asi.

Pent: Keegi ei näind, kui ma selle enesele tasku nihutasin, kui oleks näind, kes oleks mind säsiis uksest välja lasknud!

Järnas: Mis sa siis mõtled sellerahaga peale hakata?

Pent: (mõtleb hetke, siis tõstab käe pakendiga mere suunas) Merre vis-
kan!

Kaarel: null oled (lööb välikkiirelt teise käe alla, eeldada tuleb, et on kõ-
neluse ajal lähenenud Pendi)

Peeter: Kõ...

Peeter: Õigus jah, mis see aitab, hulga raha viskad merre.
Kaarel: Peida ära, ehk hiljem leiad mõu.
Siim: Peida ära jah, Pent.
Pent: (mutuselt) Aga kuhu?
Jünnas: Mis peidukoht siin võrgulaevas on, siit leiab igaüks otsimatagi raha ules. (mehed vaatavad ringi, otsivad igaüks peale Mikhli ja Jünnas)
Pent: Mõh, tühi õllelähker (topib värisevi käsi lähkri punnlaugust rullia... rat raha XXXX sisse. Kogelevalt) Ougu siis sedaviisi (tõmbab hinge, osutab kotile) Mehed aidake! (tõstavad kaarliga soolakoti, avavad sel lele suu ja kallavad soola lähkrisse raha peale, nõule pandakse kande paelast nõör läbi ja libistatakse merre XXXX. Nõõriotsa seob Pent, kelle ärevus kaob teesaktiivsusse, tüüri haagi külge) (kergendusehe)
Peeter: Vaata, mis sinu näppamine meile veel kaola toob (121). Kas oli kahju m... mõnd õõri ausalt välja anda ja tikud osta (122)
Mihkel: (üle äla) Vargus on halb asi, ei see heaga lõpe!
Pent: (hädiaselt) Kas mina siis teadsin, et raha.
Kaarel: Selle raha eest osta või mõis, aga ta on liige kardetav.
(vaikus)
Pent: (hoogsamalt) Kuulge mehed, jagame raha omavahel. Igal mehel tema osa ja peame suu. On neil kaupmeestel raha puudust!
Jünnas: (kes asunud müüd tüüripingile) Hoia aga endale, mina sinu raha külge oma käsi küll ei pista.
Pent: Mis siis mina üksinda temaga...
Jünnas: Ise võtsid, ise hoia!
Pent: Endal sul raha laeva jaoks tarvis, tahad ju uut ja suuremat ehitada ja ise nii tore. (122)
Jünnas: Niisuguse rahaga ma laeva juba ehitama ei hakka.
Mihkel: Ei meie pool ole vargust üldse kuulda. Maastmadalast juba katekismuse vaim kaasa antud, et teise raha ja selle vargus on üks hirmus asi.
Peeter: Jah, ei ole meiepool harilikult tuntud lautade lukustamist ega tubade tabestamist. Kõik majauksed olid õõd-päevad lahti, vargusest pole miski kuulda olnud!
(Pent variseb pingil kokku)
Jünnas: (reelipinna juures) Kuulge mehed, midagi liigub sealt Sõru kordoni poolt (üldine kohkumine)
Mihkel: Nojah, ega õnnetus ei tule kunagi üksinda!
Pent: (on omaette norus)
Kaarel: See on randruütli valvelaev.
Peeter: Ei seleta nagu hästi, kas ikka just on.
Kaarel: Mis seal seletada või kaubelda (vaatab käsi silme ees) Kaks masti ja n... suured purjed (76) paistavad selgesti ära.
Siim: (kokkuvarisevalt) Mõh nüüd on päevad loetud. Kui randruütli meid kät... te saavad, siis ei lepita üksnes paadiga, siis mine ise mitmeks aas... takse vangroodu.
Mihkel: Ei ole õnne antud! Ei ole õnne antud!
Peeter: Mädal on läinud kõigeparemast tõõajast, suur kulutus oli soola eest...
Jünnas: Ei aita (kähinal) Sool merre! (76)
(Hakatakse soolakettidest, algab üldine tõõ, soola vette ladumine)
(Laasi Mihkel juhatab)
Pent: (kes seni norus istunud, Mikhlile). Tea, kui selle õllelähkri jätaks nõõriotsast lahti peastmata!
(Pimeneb. Tõstetakse üks soolakott üles.)

Sama tolu õu mis proleogis Tegekased: Tähvan, Pent, Teet, Jürnas, Reet.

Reet askeldab õues. Viivekese vaikuse järele tuleb sinn Tähvan

T.: Tere päevast

R: tere, tere, näe võõrwa ka tuleb siia poole

T: Ega perenaine mind vist tunne

R: Tärkma poolt olete või

T: Seda küll, Mäe Tähvan, kui just kuulnud oled. Ega Jürnas välja ei ole sõitnud

R: Ei ole. kodus ikka küll, eks istu siia pingile, ma kutsun ta välja

T: oleks hea küll

R: (tuppa)

T: (paneב piibu pöäke)

J: (teast) Tere külaline

T: tere jah. Ega Tilgremetsa omad Tärkmalä võõrusele sõida, eks siis Tärkma omad
pea Tilgremetsat külastama.

J: On ukka käidud kah.

T: Olgu pealegi, mis me seda arutame. Kuule kas sul uus laev on ikka päris korra
või

J: Ikka korras küll

T: Seda oli meie poole kuulda, et Jürnal pidi tere laev olema. Kas tahad sel sügi
sel reisi ka ette võtta?

J: Tea nüüd seda, eks otskennas ole ka tööd.

T: Ei nojah sul suured valla asjad ajada.

J: Ega see veel päris üksinäs, Tamaste kirikuehitamine nõuab ka omajagu

T: Mis sa tühjaga mässad, töö või asi

J: Tähvan, sa oled ise ka ristiinime.

T: Ei nojah muidugi, aga ma vaatan kas just ilma palumata elada ei mõista, eks se
või vanas kabeliski, meie isad käisid kõik seal

J: ega meie ei tohi jääda isade tasemele, meie teeme suuremad laevad ja kõvemad
kirikud, kui nende ajal oli.

T: Eks seda jah, mis sa nüüd mu sõnast nii, ma ütlesin, et kui see nii palju aega
võtab, et eks siis või vahet pidada.

J: Sul näib olema mingisugune plaan.

T: Ah plaan. Ei mis ta plaan või, aga mõtlesin et see mere asi või.

J: Ei tea seda. talv tuleb peale, Sⁿgisesed ilmad

T: Seda kindlam onööd pimedad, pole venelastest randrüütleid karta ega midagi.

J: Meri on kuri ka.

T: Kas sa esimest korda künnad vett, meri kuri, jo see me elu on.

J: Ega pikka teed taha ette võtta küll.

T: Ega ma pikast teest räägigi. Pikk on see kui sõidad Aafrikasse.

J: Aga kuhu poole su mõtted on sihitud?

T: Mõtlesin, et kui pistaks kord Meemelisse.

J: Ei minust küll sinna sõitjat saa.

T: Miks?

J: Ei meeldi see viina värk.

T: Sa mõtle hoolega järele Jürnas. Vaata, aina käid seda Stokolmi vahet, eks Meemä
meli tee ole kolmandiku võrra pikem küll kui Stokolmi oma, see on õigus küll
aga viinaga teenib rohkem kui soolaga, koorem on kergem ja hoopiski vähem oh
ohtlik, Ega muidu nii mõnegi mehe pilgud ole rohkem Saksamaa kui Stokolmi poa
poole pöördud.

J: Ära sellest parem räägigi, ei ma libedale jää.

T: Toho hullu. No mispärast siis mitte?

Jürnas: Ei meeldi sihuke äri.
Tähvan: Ei meeldi! Äri on äri ja kaup on kaup.
Jürnas: Iga kaup mulle ei hakka.
Tähvan: Siis ikka ei tule või?
Jürnas: Ega ei tule küll.
Tähvan: Nojah, kui ei tule, siis ei tule, ega siis midagi teha ei ole, ma niisama hea poolest, et meremehed ja kaubamehed mõlemad, elgu peale, et sa meest rikkam jätkab. Aga mul on siis veel üks mõte.
Jürnas: Mis asi see siis on?
Tähvan: Ega mina sind kaasa sunnigi. Aga ma mõtlesin, et kui sa lubaksid oma paadi.
Jürnas: (vaatab kaua aega enda ette, siis algab pikkamisi) Vaata, Tähvan, mina olen natuke joistmoodi vaadetega kui mitmed teised, võib-olla olen ma liiga vanameelne, aga mis sinna parata. Niisuguseks on jumal mind loend (kiiremalts) (otsustavalt) Mina seda viinavedu ei poolda.
Tähvan: (tänitades) Soela aga sobib tuua?
Jürnas: (energiliselt, kindlalt) Soolavedu on heepis teine asi. Sool on igapäevaseks eluks tarvilik kaup. Ja sellepärast on minu arvates suur ülekohtus, kui riik paneb kõrged tollid soolale maksma, nii et rahval pole võimalik soola saada. Selle vastu peab võitlema. Seega on soolavedu nagu rahva huvide eest ~~XXXXXX~~ sõdimine ja rahvale igapäevase elutarbe muretsemine. Aga viimast arvan, et palju kurja jääks tegemata, kui laevad ei veaks seda kaupa randa.
Tähvan: (peelnaerdes) Ega joomine selle läbi kao, kui sealt teemine jääb järele. Selle eest hoelitseb juba kõrts.
Jürnas: Seda muidugi, aga ega see viinauputus ka kasuks ole (paus, manitsevalt) Sinule endale oleks ka parem.
Tähvan: (pahandades) Kuule, Jürnas, ma ei tulnud siis jutlust kuulama, vaid laeva küsima. Kui ma jutlust kuulata tahan, siis ~~XXX~~ lähen ma juba parem kiriku, seal on õppinud mees ja õeldakse vägev sõna tal olema, seal lasen omal kasul või naha tumaks sõimata. Siia aga tulid laeva küsima.
Jürnas: (samuti ägenedes, deklameerivalt) Siis lähed küll niisama targalt tagasi, kui tulid. Mina oma laeva viinaveeks ei anna, ei müüd ega hiljem.
Tähvan: Uhked mehed olete te, Tilgremetsa omad. Ega teie vaest inimest näe (vihaselt) Kas see võtaks laeval tüki küljest maha või, kui vaene inime ka vähe teenib. Kas ma muidu oleksin tahtnud või? Kasu oleks sinulgi sellest sõidust olnud. Aga, kus sa sellega! Sinul nina püsti rohkem kui see su tervisele kasulik. (Reet tuleb teast, jääb kohkunud pilgul mehi vahtima, kes Tähvani viimase sõnavõtu puhul tõusnud mõlemad püsti) (Jürnas rahuliku kindlusega, teetades end sambana maha, Tähvan zestikuleerides ja lause lõpul rusakat vibutades, kuigi mitte liiga demonstreerivalt)
Jürnas: Ega see jutt meid just väga kaugele ei vii, Tähvan!
Tähvan: Ega vii jah! Aga ära arva, et sinul üksi siin rannas on laev. Reisi teen ma ikka ära.
Jürnas: Seda ma usun küll. Eks mine siis aaga nende juurde, kes on sinuga ühes nõus (nõus)
Tähvan: Olgu! (teeb minekut, kuid lahkudes pöörab ja ütleb vihas üle öla rusakat vibutades) aga sa pea meeles, Jürnas, et korra tuleb ka tasumise tund, kus vaene rahvas võib sinusuga te nina ka keerata.
Jürnas: Vait minu õues sa... (on astunud samu lahkuvale laevanile järele, ent Reet astub vahele)
Reet: Jürnas! (paus) Tal sihukesed kurjad silmad ja halvad kombad, ega tea, mis veel veel teeb.
Jürnas: Ega haukuja keer hammusta!
Reet: Mis ta siis otsis?
Jürnas: Laeva. Kusis viinaveeks Meemelist.
Reet: Ega sa ei annud?
Jürnas: Kus ma siis andsin. Oleksin annud, küllap soos oleks teise keelega Tilgrene metsalt mindud.
~~XXX~~: (paus)
Esiolgu kutsus ennast ka Meemelisse. Pärast leppis laevaga. Lubas raha anda.
Reet: Ega tea, kui omal minna poleks olnud, kas siis oleks maksnud keelata. Mine tea, mis veel teeb. Raha oleks ju vaja olnud.
Jürnas: ON raha saadud ka, ega meil puudust ole olnud.

Reet: Ega seda küll või öelda.

Jürnas: Ja oleks olnud rohkemgi kui oleks olnud ausust vähem. Igal meel ka ei saa teenida. Siitamaale olen abiks olnud Emmaсте kiriku ehitamisel, müüd aita teistele viina vedada. Nää, kirikuehitamise tööga olen unustanud Rootsi reisiiski.

Reet: Mis sest saad, et sa nii rassid ja end kirikutööga tapad? (258) Kes sulle selle eest tänu ütleb, et kõik oma aja seal nahka paned.

Jürnas: Ega ma tahagi selle töö eest tänu.

Reet: Mis kasu sul siis on, kui sa mitte head sõnagi ei saa selle eest,?

Jürnas: Vaata naine, sellest ajast sina aru ei saa. (läheneb pingile, pöördub pooleldi maide poole) Tule siia, Reet (see läheneb) istu siis samasse ~~XXXXXX~~ pingile mu kõrvale, nagu tegime tihti, kui olime veel noored ja kui mõnel vabal õhtul kuulatasime mere laineid ja tundsin ninasõõrmeis soolaseid tuuli. (Reet istub mehe kõrvale, kes asetab käe naisele ümber piha ja alustab vestlust, pilk suunatud pooleldi üles ja kaugusse.)

~~XXXX~~ Mina mõtlen otskonnale rohkem kui iseenesele. (õieti eelnev pooside selgitus algab pärast seda lauset. Mälestusega). Kas sa tead ka, et see saar oli mitusada aastat tühi paik. Siis kui saarlased olid juba peo le Läänemere ümbrust oma laevadega läbi ajand, siis oli Hiiumaa veel tühi saar, kus hundid, karud ja põdrad olid ainukesteks elanikkudeks. Ainult Saaremaa mehi käis siin suvel heina tegemas. Siis alles hakkas siia rahvast tulema, Rootsiast ja mandrilt, ja nii said siia esimesed talud, kirikud ja elumajad. Ja see kõik sündis ainult neli, viissada aastat tagasi. Kõik mis su siin siin näevad, on julgete meeste töö, kes panid oma elu kaalule ja tulid siia tühja ja kehva paika ennast tapma tööga ja meresõitusega. Ja kui poleks olnud niisuguseid mehi, nagu Mats ja Peet ja enne neid veel teisi, kellele nimesidki meie ei tea, siis ei oleks ka siin, kus meie praegu oleme Tilgremetsat (paus) Mina tahan ka oma jao anda, mina tahan ka teha midagi selleks, et otskond tunduks rohkem inimeste elukeha meedi.

Reet: Ja sellepärast sa rassiiki kiriku juures?

Jürnas: Kiriku juures ja ka siin, Tilgremetsal.

Reet: Siin on teine asi, juba laste pärast tarvis.

Jürnas: Mis sa arvad, ~~XXX~~ kas ma siis ei rassiiks, kui lapsi ei oleks.

Reet: Mis sa siis, palju meil siis tarvis.

Jürnas: Ikka rassiiks sama meedi. Reet, mina vaatan sellele asjale nii, et kui mina teen tööd ja näen vaeva, et siis see saar siin muutub veidi ilusamaks. Kui ma ehitam suure laeva ja see sõidab kaugemale merele, siis teised teevad ka nii ja siis on palju laavu, terve Hiiumaa laevastik. Need toevad siis rikkust ja siis on rahval elu kergem. Inimesed teevad endale ilusamad majad, nad näevad rohkem muud maailma ja nende elamine läheb avaramaks. Ja see on väärt ülesanne. Sellepärast maksab juba rassida ja rühelda.

Reet: Ega kirikuehitamine ole mõni laev.

Jürnas: See on rohkemgi veel. See toeb siia omajao valgust. Kõrd kui ma olin Kõinas leeris, kündisin ma laupäeva õhtul väljas. Korraka ma nägin, kuidas kirikutornis lükatil suured luugid lahti ja siis hakkas läbi vaikselt õhtu kestma kellalööke. Mul käis kehe südame alt läbi. See oli nii ilus. Hääl kajab üle väina Kasari poole ja üle põldude Putkaste ~~XXXXXX~~ kanti. Siis ma mõtlesin, et küll oleks hea, kui ka minu kedu juures oleks kirik, kust kestaks laupäevaõhtuti kellahelina. Või kui hea on minna jõuluõhtul kirikusse.

Reet: Jah, eks ta oleks ilus küll.

Jürnas: Miks ta ilus ei oleks, aga eks neile inimestele ole karvis ka oma juhatust ja korraldust. Kihelkond on sama mis laev, kui pole meest tüüril ei saa kunagi tormiga üle mere. Eks kirikhärra ole nagu tüürimees või nii. Saaka jumalasõnale lähemale.

Reet: See on kõik väga õige ja ilus ja ma saan sest omameedi aru, aga ikka on võõrastav, kui inimene teeb hulga tööd ja kulutab oma kallist aega, ilma et ta selle eest saaks raha.

Jürnas: kas sina, Reet, usud veel kõige mu juttude peale, et raha on ainuke asi, mis teeb inimese õnnelikuks